

Інтерв'ю з о. д-ром Мироном Бендиком

Шановний отче, відомо, що над словесним вмістом Катехизму працює близько тридцяти авторів. Чи така кількість сприяє роботі?

Насправді автором цього твору є багатомільйонне суспільство, яке належить до УГКЦ. Катехизм задумано так, і в цьому його особливість, що він має виражати думку всієї Церкви. Тому ми намагаємося врахувати і озвучити кожне судження, яке вже не є приватним, але належить до певних церковних кіл. Взагалі, якщо бути справедливим, то першим автором книги безперечно є благодать Святого Духа, яка, як ми віримо, діє через Синод наших єпископів, бо всі стадії творення Катехизму отримали попереднє благословення учасників Синоду. Їхня апробація щоразу ставала для нас вказівкою переходити до наступного етапу. Тому було б несерйозно і некоректно казати, що існує тільки авторська група. У такому випадку це був би вже не Катехизм УГКЦ, а зібрання поглядів якоїсь певної церковної громади. Відтак специфіка нашої праці неминуче вимагає довші терміни творення тексту, оскільки його мета унікальна. Зрештою, в усіх Церквах, де писались аналогічні катехизми, ця творчість вимагала дуже великих часових затрат.

У такому випадку чи правильно говорити про головного редактора видання? Хто це?

Редакційну працю координує знову ж таки Синод. Тому наша справа дещо вторинна – ми беремо те, що окреслено побажаннями Синоду, і надаємо йому відповідної форми та вигляду. До співпраці також підключаємо мовних редакторів, які висловлюють зафіксовані в тексті елементи віри Церкви сучасною українською мовою, відповідно до правописних норм. Тобто, крім богословського редагування обов'язковим є мовне.

Нещодавно світ побачив Катехизм Католицької Церкви. Його творці запевняють, що робота над ним була досить складною, але повсякчас відчувалася допомога Святого Духа. Чи маєте подібні враження, працюючи над Катехизмом УГКЦ?

Я вже говорив, що в наших стараннях ми досить сильно і постійно відчуваємо присутність вищої сили. Це не тому, що я мав би так сказати в контексті цього запитання. Переконалий, що навіть сама думка створити Катехизм прийшла з натхнення Святого Духа, котрий посилає свої благодаті туди і тоді, де для цього є елементарні умови. Адже набагато простіше було б видати український переклад римського тексту і на цьому поставити крапку. Однак самі творці Катехизму РКЦ, а також блаженної пам'яті Папа Іван Павло II, у вступі до видання стверджували, що воно є основою і точкою співвідношення у написанні національних відповідників інших помісних Церков. Втім, потреба створити власний Катехизм – ознака зрілості Української Греко-Католицької Церкви, яка відчула, що, спираючись на власну традицію, сама може представити те, у що вірує.

Як співпрацювалося членам редакційної колегії?

Якщо проаналізувати склад нашої групи, то можна прийти до висновку, що він абсолютно непридатний до співіснування. Я кажу зараз по-людськи. Тут зібралися богослови з України, а також представники з Бразилії, США, Канади, Балкан, де живуть українці. Образно кажучи, на одному квадратному метрі зійшлись зовсім різні люди, кожен з яких має іншу передісторію та виховання – уявити собі, що така група може щось випродувати, цілком нереально. Та попри це маємо результат! Й не тому, що ми – люди компромісу чи надприродних здібностей. Ні. Просто це ще одне свідчення, що Дух істини і взаєморозуміння щедро діє у нашій команді. За дев'ять років роботи ми стали справжньою спільнотою. А на перших наших зібраннях виглядало, що цього ніколи не відбудеться. Тож це вже маленьке диво – свідчення колосальних можливостей і потенціалу нашої Церкви, яка може поєднати і скерувати в одному напрямку людей із зовсім різними світоглядами, батьківщинами, очікуваннями, способами праці й мислення. В результаті кожне рішення, яке ми приймали і підсумком яких став теперішній текст Катехизму, виражало консенсус віри, до якого приходила наша Катехитична комісія. Зрештою, як і ціла Українська Греко-Католицька Церква в Україні та на поселеннях.

З чого точилися найзапекліші суперечки?

Вони виникали абсолютно з усіх питань! Виокремити якісь особливо «гарячі точки» неможливо... Це тому, що наша Церква, я тут процитую II Ватиканський Собор, «є помісною Церквою, яка має власне богослов'я». Дуже гарна теза. Однак розпочавши співпрацю, ми відкрили, що хоча всі належимо до однієї Церкви, часто репрезентуємо дещо іншу богословську форму, яка не завжди є традиційною для УГКЦ. Зрозуміло чому – ми навчалися і жили в різних середовищах. Силою обставин розкидані по світу, зі знищеним в час комунізму богослов'ям, тепер відстоюємо звичаї, не притаманні нашій Церкві, але які ми суб'єктивно вважаємо автентичними. Результатом нашої співпраці стала чітка грань між тим, що є спільною традицією українських греко-католиків, і сестринськими чи сусідніми обрядами, абсолютно позитивними, але водночас, які виростили не з нашого середовища й лише адаптовані на наш ґрунт. Цей водорозділ – дуже конструктивне рішення. Можна навіть твердити, що це також один з благословенних плодів співпраці. Тому що тепер, завершуючи роботу, ми можемо ризикнути сформулювати істинне богослов'я УГКЦ, яке властиво і буде презентоване в тексті Катехизму.

У 2006 році на розгляд Синоду було подано попередній текст книги, в якому визначено три головних розділи: «Життя Церкви», «Молитва Церкви» і «Віра Церкви». Скільки частин має видання нині?

З формального боку структурно не змінилося нічого. Ми йшли поетапно і першою фазою було визначення концепції Катехизму – що ми хочемо сказати? Отримавши синодальне

схвалення, продовжили працю над структурою концептуального втілення. Тоді народилася ідея трьох частин, згідно з якими можна чітко передати віровчення УГКЦ. Звичайно, змістове наповнення тем, запланованих в Катехизмі, упродовж тривалої праці зазнало змін. По-перше тому, що надходило багато пропозицій, доповнень до того, що було в первісних текстах. І ми мусіли це враховувати. По-друге, за цих 9 років ми самі змінилися і багато речей тепер бачимо зовсім інакше, ніж це було колись. Однак, порівнюючи перший задум і кінцевий результат, можна твердити – якихось радикальних видозмін нема. Спираючись на тисячолітню традицію нашого християнства, а також враховуючи, що в лоні УГКЦ з'являється щораз більше людей неукраїнського роду, для яких однак Київська традиція стає рідною, теми Катехизму – життя, молитва і віра Церкви – залишаються головними. А вже способи висвітлення, формалізація чи текстуальне наповнення вдосконалюватимуться упродовж всієї праці. Зрештою, доопрацювання та покращення змістового навантаження твору продовжується досі.

Тоді може є сенс років через десять перевидати Катехизм УГКЦ?

Безперечно. Перше видання побачить світ орієнтовно цього року, в крайньому випадку – наступного. При чому воно повинно вийти трьома мовами: українською, англійською та португальською або іспанською. Це мови нашої діаспори. Також є багато запитів щодо російськомовного перекладу. Але поки що визначено перші три варіанти. Далі буде залежати від резонансу. Сподіваємося, що той продукт, який невдовзі вийде, викличе обмін думками і стане позитивним каталізатором. Теми, які ми, через нашу неміч, не до кінця добре розкрили, у новому, виправленому виданні зазвучать глибше і краще. Так зрештою є в кожній нормальній Церкві, в котрій періодично з'являються новітні переклади Святого Письма на найновішу мову, якою користується даний народ. Це ознака живої Церкви. Відтак, врахувавши всі реакції, відповіді, критику, які з'являться після презентації твору, ми плануємо через 5 років видати друге, так зване покращене видання церковного віровчення.

Скільки сторінок і яке оформлення матиме книга?

Попри те, що є потреба вмістити досить багато інформації – ми враховуємо різні думки й потреби, опрацьовуємо безліч матеріалів, але це не означає, що механічно буде запаковано все підряд і врешті з цього вийде такий собі салатик. То було б несерйозно. Спершу ми формулюємо тему. А тоді думаємо, яким чином вплести її в цілісність Катехизму, щоб зберегти стиль викладу. Тому кожна пропозиція проходить через дуже велике інтелектуальне чистилище, в тракці якого вона позбувається наносних, емоційних елементів, а відтак включається у прикінцевий текст. Таким чином Катехизм матиме десь до 300 сторінок. Його особливістю буде присутність тут близько 50 ікон, чим він сильно відрізнятиметься від римського відповідника, тому що у східній традиції сама ікона ототожнюється із текстом віровчення, чого нема в традиції Заходу. У Катехизмі РКЦ є приблизно три ілюстрації, але домінує текст. Ми ж виходили з принципу паритетності

слова та образу. Тому ікони нашого Катехизму не є ілюстративним матеріалом, а інтегральною частиною богослов'я Церкви. У зв'язку з цим маємо задум зробити видання Катехизму УГКЦ у двох варіантах. Один – назвімо його робочий або щоденний, в якому головним буде зміст. Намагатимемося, щоб ціна такої редакції не була високою, а книга стала загальнодоступною, зокрема в Україні. Натомість інший різновид, який я не хочу називати по-світськи «подарунковим», але формат і вигляд його характеризуватимуться якісним друком, глянцеvim папером, кольоровими зображеннями. Адже Катехизм в українців часто стає сімейною цінністю, яка передається з покоління у покоління. Для таких людей віровчення УГКЦ – не просто ще одна книжка, а те, що поруч з Євангелієм могло б стати реліквією роду. Тому таке видання повинно бути справді дуже якісним, хоча й більш коштовним. Перекоаний, що сім'я може собі дозволити одноразово придбати такий раритет. Ціну зараз важко визначити, вона залежатиме від багатьох чинників, як то наклад, видавництво – в якій друкарні та якої держави видаватиметься тощо.

Властиво, яким буде її наклад?

Попередньо мова велася про 50 тисяч примірників. Це одна сота з усієї кількості, враховуючи, що членів Церкви є приблизно 5 мільйонів. Звичайно, якщо буде попит, наклад додрукуємо. Розповсюдження книги стимулюватиметься презентаціями в різних середовищах – члени робочої групи будуть відвідувати читацькі заклади, представляти текст, давати відповіді на можливі запитання, організовувати дискусії. Все для того, щоб зробити так звану промоцію – позитивне представлення Катехизму в Україні. В країнах діаспори цим займатимуться єпископи УГКЦ. Адже нам важливо зацікавити Катехизмом не лише етнічних українців або колишніх вихідців з краю, але й ширшу церковну та навколоцерковну громади, які хотіли б пізнати традицію Київської Церкви.

Також перевірений спосіб розповсюдження релігійних видань на парафіях, хоча я вважаю, що цей текст знайде своє місце в усіх сучасних книгарнях. Нам навіть буде цікаво простежити, як розкуповуватиметься примірники у абсолютно нецерковних, загальночитацьких аудиторіях.

Чи і чим може зачепити ця книжка сучасного українського християнина?

У вступі до Катехизму УГКЦ йдеться про дві речі, здатні зацікавити і позитивно вплинути на молодь. Перше – це збереження традиції, у доброму значенні цього слова. Ми живемо в добу, коли питання ідентичності – одне з базових. Світ інтенсивно глобалізується, часто нівелюючи саму людину. Щоби попри всі ці асимілятивні тенденції: спрощене буття, розповсюдження так званої «попси», деморалізацію, особа могла відчувати себе закоріненою, їй треба це коріння привабливо представити. Друге – позаяк у сьогоднішній є безліч викликів, нам залежить, щоб людина вміла на них відповідно реагувати. З досвіду знаю, що багато осіб, які вважають себе християнами, не раз мають

сумніви – як вчинити в тій чи іншій життєвій ситуації згідно з вченням Христа? Відповіді на подібні питання – ще одна мета, заради якої писався наш Катехизм. Осучаснені християнські істини покликані стати опорою для молоді. Це допоможе їй гідно виходити з багатьох складних анти- або недохристиянських обставин – бути собою, а не ставати «звітрілою сіллю». Я сподіваюсь, що саме так впливатиме це віровчення УГКЦ на українських сучасників. Бо Церква існуватиме завжди як Божа інституція. Натомість для молоді це добрий шанс пізнати справжню церковну автентичність – завжди свідчити про власне християнське коріння і не підлаштовуватись до оточення, а удосконалювати його. Така рішучість навіть у недругів УГКЦ остаточно викличе повагу, дарма що вони не поділятимуть цієї позиції.

«Христос – наша Пасха» – чому саме така назва Катехизму УГКЦ?

Ідея ця народилася з певного ентузіазму і приурочена до 20-річчя відродження Української Греко-Католицької Церкви в Україні, яке ми уподібнюємо саме до дива Пасхи. Це не є якась там гіпербола – побожне перебільшення. Ті, що були членами церковного підпілля, добре знають, наскільки колись непевним був завтрашній день для УГКЦ. Й, аналізуючи чисто раціонально, наскільки примарними виглядали тоді будь-які перспективи її воскресіння. Тож ми стали свідками чуда, яке можна прирівняти із здивуванням апостолів, що третього дня побачили воскреслого Христа, хоча знали, що Він мав бути в гробі і нікуди звідти не дітисся. Тому покоління, яке перейшло через цей досвід відродження, зрозуміє глибину назви Катехизму.

Розмовляла Маріанна Кузан
Джерело: [Офіційний сайт УГКЦ](#)